

Karara Bağlanan Boşanma Davalarının Retrospektif İncelenmesi: Gaziosmanpaşa Örneği

Retrospective Investigation of Adjudicated Divorce Cases: Gaziosmanpaşa Sample

İD Gözde KAŞIKÇI KABA,^a
İD Erdinç ÖZTÜRK^a

^aİstanbul Üniversitesi
Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü,
İstanbul

Received: 30.11.2017
Received in revised form: 25.05.2018
Accepted: 08.06.2018
Available online: 14.09.2018

Correspondence:
Gözde KAŞIKÇI KABA
İstanbul Üniversitesi
Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü,
İstanbul,
TÜRKİYE/TURKEY
pskgozdekaskici@gmail.com

Bu çalışma, "Karara Bağlanan Boşanma Davalarının Retrospektif Analizi: İstanbul Örneği", I. Uluslararası TURAZ Adli Tıp ve Patoloji Kongresi (13-16 Ekim 2017, Azerbaycan)'nde sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Karara bağlanmış boşanma davası dosyalarını inceleyerek tarafların boşanma nedenlerini saptamaktır. Bunun yanı sıra bu dosyalarda Medeni Kanun'un hangi maddesine göre boşanma kararı verildiği, boşanma davasını açan taraf, evliliğin kaçınıcı yılında boşanma davasının açıldığı, tarafların müşterek çocuk sayıları, hangi tarafın velayet talebinde bulunduğu ve hâkimin velayeti hangi tarafa verdiği, evlilik birliği içerisinde şiddet iddiası gibi bilgiler de belirlenmeye çalışılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Bu araştırmanın örneklemini, Gaziosmanpaşa Adliyesi'nde 2014 yılında karara bağlanan 552 boşanma davası dosyası oluşturmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen dosyalar boşanmanın nedenleri ve hukuki sonuçları ile sosyodemografik özellikleri yönünden retrospektif olarak incelenmiştir. **Bulgular:** Araştırma sonuçlarına göre, davaların büyük bir oranının şiddetli geçimsizlik nedeni ile anlaşmalı boşanma olarak açıldığı ve bu şekilde karara bağlandığı, davaların daha fazla oranda kadınlar tarafından açıldığı, boşanma oranının ilk 5 yıl içerisinde en yüksek olduğu, boşanan çiftlerin daha çok çocuksuz ve bir çocuklu çiftlerden oluştuğu, çocuk sayısı arttıkça boşanma oranının düştüğü, tarafların en fazla ilgisizlik ve geçimsizlik nedeni ile boşandıkları, kadınların erkeklere oranla daha fazla velayeti talep ettikleri ve velayet sorumluluğunu üstlendikleri ve dosyalarda şiddet iddiasının kadının evlenme yaşına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. **Sonuç:** Boşanma davalarının çoğunlukla evliliklerin ilk 5 yılında ve daha çok kadınlar tarafından açılmış olduğu, ayrıca boşanma nedeninin çoğunlukla ilgisizlik ve geçimsizlik olduğu göz önüne alınarak; evliliklerin ilk dönemlerinde özellikle kadınların evlilik ile ilgili beklentilerini belirleyerek çiftlere bu süreçte sağlanabilecek ruhsal ve sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile; evlilik; boşanma; velayet; nafaka ve tazminat

ABSTRACT Objective: The aim of this research is to determine the parties reasons of divorcement by examining the adjudicated divorce cases. Besides research tried to seek for answers for the questions such as; based on which article of civil law the adjudication has been given, which party filed for divorce, the number of the jointly kids of the parties, who demands for the guardianship, on which year of the marriage the parties required for divorcement, is there a claim of domestic violence during the union of the marriage. **Material and Methods:** The sample of the study consisted of 552 adjudicated divorcement cases has been analyzed in Gaziosmanpaşa Courthouse for the year 2014. The divorcement cases included in the survey were retrospectively reviewed for reasons of divorce, legal consequences and sociodemographic characteristics. **Results:** According to the results of the research, majority of the mentioned cases are because of high-conflict divorcements and resolve with mutual agreement. The reasons of divorcements are mainly grounded on males fault however mostly females file for the divorce. On the other hand our search demonstrated that highest divorce rate is in the first 5 year of the marriages, most of the divorcees have non or one kid and having more kids is decreasing the divorcements. The parties mostly go to courts because of high conflict and lack of interest. Females are more demanding and getting the guardianship of the kids and asking for maintenance payment and compensation than males and judges are mostly giving decisions in countenance of females. Regarding our research findings the marriage age of the females has a significant role on the claim of domestic violence during the union of the marriage. **Conclusion:** Considering that divorce cases are mostly opened by women in the first 5 years of marriage and that the reason for divorce is mostly high conflict and lack of interest, it is thought that it is important to develop psychological and social support mechanisms that can be provided to couples in the early periods of marriage.

Keywords: Family; marriage; divorce; custody; alimony and compensation

Aile kavramıyla ilgili çeşitli tanımlamalar mevcuttur, ancak bu tanımlamalar; “yakın olan başka biriyle yaşayan ve bir mekânı paylaşan, iki veya daha fazla bireyi içeren, bazı duygusal bağların kurulduğu, birbiriyle ilgili sosyal durumlar, roller ve görevlerin üstlenildiği, sevgi, ait olma duygularının paylaşıldığı” konusunda görüş birliğindedirler.¹

Boşanma olgusu aile kurumunun olduğu her yerde var olmuştur. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerindeki toplumlarda da günümüzün farklı bölgelerinde de boşanma, aile gerçekliği içerisinde istenmeyen bir süreç olarak kabul görmüştür.²

Boşanma, karmaşık bir kişisel deneyim olduğu kadar, karmaşık bir sosyal olgudur. Bohannon boşanmayı; hukuki sorunlarla ilgili kanuni, çiftin birbirine yabancılaşmasıyla ilgili duygusal, para ve mal ile ilgili ekonomik, çocukların velayeti ile ilgili ebeveynlik, arkadaşlıklar ve sosyal faaliyetlerde meydana gelen değişikliklerle ilgili sosyal ve yenden bağımsızlık kazanarak kendini bulma sorunlarıyla ilgili psikolojik boyutları olan bir olay şeklinde tanımlamıştır.³

Boşanma; çok yönlü bir olgu olmakla birlikte, araştırmacılar boşanmanın nedenleri arasında aile içi iletişim, evlilik idaresindeki anlaşmazlık, bireyin karakteri ve antisosyal davranış gibi kronikleşmiş olumsuz davranışlar, çiftler arasındaki kişilik uyumsuzluğu, iletişim sorunları, geçimsizlik, yaşam biçimini değiştirme isteği gibi faktörler üzerinde durmaktadırlar.⁴⁻⁷

Boşanma konusu 2001 yılında kabul edilen 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)'nin ikinci bölümünde ele alınmaktadır. Bu bölümde altı madde içerisinde boşanma sebeplerine yer verilmiştir. Kanunda özel boşanma sebepleri olarak; zina (madde 161), hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış (madde 162), suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme (madde 163), terk (madde 164) ve akıl hastalığı (madde 165) gösterilmiştir. Genel boşanma sebepleri ise 166. maddede, evlilik birliğinin temelinden sarsılması, eşlerin boşanma hususunda anlaşması ve fiili ayrılık nedeni ile boşanma olarak belirtilmiştir. Özel boşanma nedenleri dışında bir nedenin varlığı durumunda, bo-

şanma ancak hâkimin takdiri ile ve genel boşanma nedenine dayanarak mümkün olabilmektedir.⁸

Kuşkusuz boşanma tek bir sebebe bağlı bir olgu değildir; boşanmanın ortaya çıkmasında birçok faktör birbirine bağlı olarak etkili olmaktadır. Ait olunan etnik grup, evlenme yaşı, sosyo-ekonomik statü, dindarlık düzeyi, çocuk sahibi olma gibi demografik faktörler ve kişiler arası ilişkiler çiftlerin boşanma risklerini artırabilecek etkiye sahiptir.⁹

Boşanma oranları ile ilgili yapılan araştırmalar, özellikle modern toplumlarda son 40 yıllık süreçte boşanma oranlarında hızlı bir artış olduğunu göstermektedir.¹⁰ Boşanma ile ilgili demografik bilgiler, tüm dünyada boşanma oranlarının hızla arttığını göstermektedir.^{11,12} Boşanma olgusunun ciddi bir sosyal sorun hâline geldiği istatistiksel veriler ışığında anlaşılabilmektedir. Ülkemizde de Batı toplumlarında olduğu gibi modern yaşamın dursal krizleri arasında yer alan boşanma, giderek artan oranda görülen bir olay hâline gelmiştir.¹³

Bu çalışmada, karara bağlanmış boşanma davası dosyalarının incelenerek tarafların boşanma nedenlerinin saptanması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, bu dosyalarda TMK'nin hangi maddesine göre boşanma kararı verildiği, boşanma davasını açan taraf, evliliğin kaçınıcı yılında boşanma davasının açıldığı, tarafların müşterek çocuk sayıları, hangi tarafın velayet talebinde bulunduğu ve hâkimin velayeti hangi tarafa verdiği, evlilik birliği içerisinde şiddet iddiası gibi bilgiler de belirlenmeye çalışılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu araştırmanın örneklemini, Gaziosmanpaşa Adliyesi'nde 2014 yılında karara bağlanan, basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 552 boşanma davası dosyası oluşturmuştur. Araştırmaya dâhil edilen dosyalar boşanmanın nedenleri ve hukuki sonuçları ile sosyodemografik özellikleri yönünden retrospektif olarak incelenmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 15.0 programı kullanılarak analiz edildi.

Değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare bağımsızlık testi kullanıldı. Analizlerde güven aralığı %95 (anlamlılık düzeyi 0,05 $p < 0,05$) olarak belirlendi.

BULGULAR

Bu bölümde örneklem grubuna ait istatistiksel analizlere yer verilmekte, bulgular tablolar yardımı ile açıklanmaktadır.

Dava dosyalarının %74,5'i TMK'nin 166/3 maddesine göre anlaşmalı boşanma, %24,8'i TMK'nin 166/1 maddesine göre evlilik birliğinin temelden sarsılması, %0,5'i TMK'nin 166/son maddesine göre fiili ayrılık ve %0,2'si TMK'nin 165. maddeye göre akıl hastalığı nedeni ile karara bağlanmıştıdır.

Gerekçeli kararlardaki boşanma nedenleri arasında en sık görülen boşanma kararı, ilgisizliktir (%28,2). Diğer nedenler; sırasıyla hakaret (%27,7), eşe şiddet (%16,7), terk (%13,2), sadakatsizlik (%7,1), alkol/kumar (%4,9), çocuğa şiddet (%2,2) nedeni ile verilen kararlardır.

İlgisizlik nedeni ile verilen gerekçeli boşanma kararlarından %13,9'u kadının ilgisizliği, %73,9'u erkeğin ilgisizliği, %12,2'si karşılıklı ilgisizlik nedeni ilelerdir. Hakaret sebebiyle verilen gerekçeli boşanma kararlarından %8,9'u kadının hakareti, %68,8'i erkeğin, %22,3'ü karşılıklı hakaret nedeni ilelerdir. Eşe şiddet sebebiyle verilen gerekçeli boşanma kararlarından %2,9'u kadın, %92,6'sı erkek, %4,4'ü karşılıklı şiddet nedeni ilelerdir. Terk sebebiyle verilen gerekçeli boşanma kararlarından %47,2'si kadının, %47,2'si erkeğin terki, %5,7'si karşılıklı terk nedeni ilelerdir. Sadakatsizlik sebebiyle verilen gerekçeli boşanma kararlarından %37,9'u kadının, %58,6'sı erkeğin sadakatsizliği, %3,4'ü karşılıklı sadakatsizlik nedeni ilelerdir. Alkol/kumar sebebiyle verilen gerekçeli boşanma kararlarının %5'i kadının, %95'i erkeğin alkol/kumar sorunu nedeni ilelerdir. Çocuğa şiddet sebebiyle verilen gerekçeli kararların %22,2'si kadının, %77,8'i erkeğin çocuğa şiddeti nedeni ilelerdir.

Davaların %71,7'si kadın, %25,7'si erkek tarafından, %2,5'i ise karşılıklı olarak açılmıştır.

Davaların %33,8'inde evli kalınan süre 1-5 yıl, %20,6'sında 6-10 yıl, %18,8'inde 11-15 yıl, %12,6'sında evli kalınan süre 16-20 yıl, %7,4'ünde 21-25 yıl, %4,1'inde 26-30 yıl, %1,8'inde 31-35 yıl, %0,3'ünde 36-40 yıl ve %0,1'inde 41-45 yıldır.

Tarafların %26,4'ünün hiç müşterek çocuğu yok; %33,7'sinin müşterek 1 çocuğu, %24,8'inin müşterek 2 çocuğu, %10,5'inin müşterek 3 çocuğu, %4,5'inin müşterek 4 ve daha fazla çocuğu vardır.

Dava dosyalarının %41,7'sinde kadın, %13,6'sında erkek, %11,4'ünde her iki taraf velayet talebinde bulunmuştur. Çocuğu olmayan taraflar ve reşit çocuklar dâhil edilmediğinde (velayet alınabilir durumlarda) davaların %62,5'inde kadın, %20,4'ünde erkek, %17,1'inde her iki taraf velayet talebinde bulunmuştur.

Dava dosyalarının %49,1'inde çocukların velayeti kadına, %17,6'sında çocukların velayeti erkeğe verilmiştir. Çocuğu olmayan taraflar ve reşit çocuklar dâhil edilmediğinde (velayet alınabilir durumlarda) davaların %73,6'sında çocukların velayeti kadına, %26,4'ünde çocukların velayeti erkeğe verilmiştir.

Velayetin verildiği tarafın dağılımı, davayı açan tarafa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Kadın tarafın açtığı davaların %80,9'unda çocukların velayeti kadına; erkek tarafın açtığı davaların %49,4'ünde çocukların velayeti kadına; karşılıklı açılan davaların %70'inde çocukların velayeti kadına verilmiştir.

Şiddet iddiası, kadının evlenme yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). On yedi yaş altı evlilikte şiddet iddiası %24,2, 18 yaş altı evlilikte %23,8, 18-30 yaş evlilikte %17,1, 31-47 yaş evlilikte %9,8 olarak bulunmuştur. Kadının evlenme yaşı arttıkça şiddet iddiası azalmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmamız kapsamında, Gaziosmanpaşa Adliyesi 1. Aile Mahkemesi'nde 2014 yılında karara bağlanan 552 boşanma davası dosyası incelenerek, bu dosyalarda Medeni Kanun'un hangi maddesine göre boşanma kararı verildiği, boşanma davasını açan taraf, evliliğin kaçınıcı yılında boşanma dava-

sının açıldığı, tarafların müşterek çocuk sayıları, hangi tarafın velayet talebinde bulunduğu ve hâkimin velayeti hangi tarafa verdiği, evlilik birliği içerisinde şiddet iddiası gibi bilgiler istatistiksel olarak incelenerek ilgili literatür ile araştırma bulgularımız karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır.

Araştırmamız kapsamında incelenen dosyaların verilen kararlara göre dağılımına baktığımızda; dava dosyalarının %74,5'i anlaşmalı boşanma (TMK 166/3), %24,8'i evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeni ile boşanma (TMK 166/1), %0,5'i fiili ayrılık nedeni ile boşanma (TMK 166/son) ve %0,2'si akıl hastalığı nedeni ile boşanma (TMK 165) şeklinde karara bağlanmıştır (Tablo 1). Davaların büyük bir oranının şiddetli geçimsizlik nedeni ile anlaşmalı boşanma olarak açıldığı ve bu şekilde karara bağlandığı görülmektedir. Bu dosyalarda, çiftleri boşanmaya götüren geçimsizliğin temelindeki nedenlerin ayrıntılı bir şekilde açıklanmadığı saptanmıştır. Türkiye toplumunda eşlerin sadakatsizliği veya evi terk etmesi gibi nedenlerle gerçekleşen boşanmaların da ahlaki normlar, geleneksel değer yarguları ve genel kabuller sebebiyle geçimsizlik adı altında kayda geçtiği bilinmektedir.¹⁴ Bu

durum, boşanmanın altında yatan temel nedenlerin belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Gerekeçeli kararlarda erkeğin kadına karşı olan ilgisizliği en sık görülen boşanma nedeni olarak saptanmıştır (Tablo 2). Araştırmamızın yukarıda bahsi geçen bulguları literatür ile karşılaştırıldığında; büyük oranda benzerlik gösterdiği, tarafların en fazla ilgisizlik ve geçimsizlik nedeni ile boşandıkları görülmektedir.^{14,15} Türkiye'de "şiddetli geçimsizlik" nedeni boşanmaların altında yer alan en önemli etkenler; çiftlerin ailelerinin evliliğin başında evliliğe onay vermemeleri, ailelerin çiftlere karşı baskıcı tutumları, çiftlerin ailelerinin birbirleri ile uyumlu ilişkiler kuramaması ve evlilik sürecindeki olumsuz davranışların ileride değişeceğine dair eşlerin beklenti içerisinde olmaları oluşturmaktadır.¹⁶

Çalışma kapsamında incelediğimiz boşanma davalarının %71,7'sinin kadınlar, %25,7'sinin erkekler tarafından, %2,5'inin ise karşılıklı olarak açıldığı saptanmıştır (Tablo 3). Literatürde, boşanma davalarını en fazla kadınların açtığını gösteren başka çalışmalar da mevcuttur.^{14,17} Davaların daha fazla oranda kadınlar tarafından açılmış olması, ev içinde yaşanan olumsuzluklardan kadınların daha çok etkilenmiş olduğuna işaret edebilmektedir.¹⁷ Bu durum aynı zamanda boşanma kararında kadınların kararlılığını ortaya koymaktadır. Evlilik süresinde bütün sorumlulukları üstlenen ve sorunlarla baş etmeye çalışan kadın, boşanma sürecinde de net bir kararla evliliğini bitirebilmektedir.¹² Boşanmak için mahkemeye başvuran kadın oranındaki artış yıllara göre anlamlı bir yükselme göstermektedir. Örneğin; 1960 yılında

TABLO 1: Dava dosyalarının verilen kararlara göre dağılımı.

Verilen karar	n	%
TMK 166/3 boşanma	411	74,5
TMK 166/1 boşanma	137	24,8
TMK 166/son boşanma	3	0,5
TMK 165 boşanma	1	0,2

TMK: Türk Medeni Kanunu.

TABLO 2: Gerekeçeli karardaki boşanma nedenlerine göre dağılım.

Gerekeçeli karardaki nedenler (n=407)	Toplam		Kadın		Erkek		Karşılıklı	
	n	%	F	%	f	%	f	%
İlgisizlik	115	28,2	16	13,9	85	73,9	14	12,2
Hakaret	113	27,7	10	8,9	77	68,8	25	22,3
Eşe şiddet	68	16,7	2	2,9	63	92,6	3	4,4
Terk	53	13,2	25	47,2	25	47,2	3	5,7
Sadakatsizlik	29	7,1	11	37,9	17	58,6	1	3,4
Alkol/kumar	20	4,9	1	5,0	19	95,0	0	0,0
Çocuğa şiddet	9	2,2	2	22,2	7	77,8	0	0,0
TOPLAM	407	100,0	67	16,5	293	72,2	46	11,3

TABLO 3: Davaların dava açan tarafa göre dağılımı.

Davacı taraf	n	%
Kadın	396	71,7
Erkek	142	25,7
Karşılıklı	14	2,5

davaların çoğunluğu erkekler tarafından açılır iken, 1976 yılında dava açan kadınların sayısının erkek sayısını geçtiği görülmüştür.¹⁸ Yaptığımız çalışmada, gerekçeli kararda %74,6 oranında anlaşmalı boşanma kararından sonra %15,4 ile en yüksek oranda erkeğin kusuruna dayalı boşanma kararı verildiği saptanmıştır. Bu durum, kadınların evlilik süreci içerisinde daha fazla olumsuzluğa maruz kaldığı ve bunun sonucunda boşanma konusunda daha kararlı olduğu düşüncesini destekler niteliktedir.

Yaptığımız araştırma kapsamındaki boşanma davalarının evliliğin kaçınıcı yılında açıldığına dair dağılım incelendiğinde; boşanma oranı ilk 5 yıl içerisinde en yüksektir (Tablo 4). Bu bulgu literatürdeki benzer çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir.^{17,19} Bu bulgulardan hareketle, Türkiye’de evliliklerdeki ilk beş yılın evliliğin devamı açısından kritik bir dönem olduğu ileri sürülebilmektedir. Boşanma oranlarının evli kalınan süre uzadıkça azalması ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Evli geçirilen süre uzadıkça aile yapısı daha da sağlamlaşmakta, eşler zaman geçtikçe birbirlerini daha iyi tanıma ve anlama olanağı bulmakta ve evlilik ile ilgili daha fazla deneyim sahibi olmaktadır.²⁰ Ayrıca, beşinci yıldan sonra boşanmaların azalması çiftlerin çocuk sahibi olması, ortak mülkiyet edinmeleri gibi çeşitli etkenlerle ilişkilendirilmiştir.²¹ Araştırmamızda, boşanma oranını ilk beş yıldan sonra en yüksek oranla 21 yıl ve üstü boşanmalar oluşturmaktadır. Bu durumun, önceki yıllarda beşer yıllık dilimlerle sınırlandırılmış olan çiftlerin boşanma sürelerinin 21 yıl ve üstündeki dilimde üst sınırının olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda incelemiş olduğumuz boşanma davalarının müşterek çocuk sayılarına göre dağılımlarına bakıldığında; boşanan çiftlerin daha çok çocuksuz ve bir çocuklu çiftlerden oluştuğu, çocuk

sayısı arttıkça boşanma oranının düştüğü belirlenmiştir (Tablo 5). Ülkemizde yapılan konu ile ilgili araştırma sonuçları incelendiğinde, sonuçların çalışmamızın bu bulgusu ile benzerlik gösterdiği görülmüştür.^{17,14,19} Literatür incelendiğinde, evlilik birliği içerisinde çocuk sahibi olmanın çiftlerin boşanma kararları üzerinde etkisi olup olmadığına dair farklı görüşler mevcuttur. Kır ve Bülbül, çocuğu olmayan çiftlerde boşanma oranının daha yüksek olmasının, çocuğun evlilik birliğinin devamı için bir sigorta görevi gördüğünü ya da baştan beri eşlerin birbirlerine ısınamadıklarından dolayı çocuk yapmamış olabileceklerini öne sürmüşlerdir.¹⁹ Türkiye’de boşanmaların yaklaşık yarısına yakınının çocuksuz ailelerde meydana geldiği düşünülür ise, çocuk varlığının, aileyi koruyan önemli bir faktör olduğu düşünülebilmektedir.²⁰ Farklı bir bakış açısına göre çocuk, boşanmayı mutlak anlamda etkilememektedir.²² Boşanan çiftlerin önemli bir kısmını çocuksuz aileler oluşturmakla birlikte, Devlet İstatistik Enstitüsü 1982-1991 istatistik verilerine göre, çocuksuz ailelerin boşanma oranı giderek bir azalma göstermektedir. Boşanmalar içinde çocuksuz ailelerin oranı 1950 yılında %62,5 olarak kaydedilir iken,

TABLO 4: Davaların evli kalınan süreye göre dağılımı.

Evli kalınan süre	n	%
1-5 yıl arası	187	33,8
6-10 yıl arası	114	20,6
11-15 yıl arası	104	18,8
16-20 yıl arası	70	12,6
21-25 yıl arası	41	7,4
26-30 yıl arası	23	4,1
31-35 yıl arası	10	1,8
36-40 yıl arası	2	0,3
41-45 yıl arası	1	0,1

TABLO 5: Tarafların müşterek çocuk sayısına göre dağılımı.

Müşterek çocuk sayısı	n	%
Çocuk yok	146	26,4
1 çocuk	186	33,7
2 çocuk	137	24,8
3 çocuk	58	10,5
4 ve daha fazla çocuk	25	4,5

TABLO 6: Velayeti talep eden tarafa göre dağılım.

Velayeti talep eden taraf	Tüm dosyalar		Velayet alınabilir
	n	%	%
Kadın	230	41,7	62,5
Erkek	75	13,6	20,4
Her iki taraf	63	11,4	17,1
Çocuk yok	146	26,4	
Çocuk reşit	38	6,9	

TABLO 7: Velayetin verildiği tarafa göre dağılımı.

Velayet verildiği taraf	Tüm dosyalar		Velayet alınabilir
	n	%	%
Kadın	271	49,1	73,6
Erkek	97	17,6	26,4
Çocuk yok	146	26,4	
Çocuk reşit	38	6,9	

1989 yılında %47,3 olarak saptanmıştır.¹ Evlilik anlayışındaki değişimle birlikte, çiftler geleneksel değerler ve çocuğun varlığı için evlilikte mutsuzluğa katlanmaktansa mutlu bir evlilik kurmayı ve mutlu olmayı tercih etmektedirler.²³ Buna göre, çocukların varlığının tek başına bir evliliği sürdürmek için yeterli olmadığı kabul edilmeye başlanmış, çocuğun varlığının boşanmayı engellemekten ziyade boşanma sürecini uzattığı öne sürülmüştür.^{24,25}

Araştırmamız kapsamında incelediğimiz boşanma davası dosyalarında velayet konusu üç açıdan istatistiksel olarak incelenmiştir. Bunlar; dosyaların velayeti talep eden tarafa göre dağılımı, velayetin verildiği tarafa göre dağılımı ve velayetin verildiği tarafın davayı açan tarafa göre karşılaştırılması şeklindedir.

Araştırmamızın sonuçlarına göre, hem velayeti talep eden taraf hem velayetin verildiği taraf büyük oranda kadınlardır (Tablo 6, 7). Aynı şekilde cinsiyet açısından karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde kadınların erkeklere oranla daha fazla velayeti talep ettikleri ve velayet sorumluluğunu üstlendikleri saptanmıştır (Tablo 8).

Literatürde, bu konuda yapılan araştırma bulguları araştırma bulgularımız ile uyumlu bulunmuştur. İşsever ve Dişçi'nin yapmış olduğu çalışmada, evlilik süresi 0-5 yıl olan 1 çocuklu ailelerde; anneye verilen velayet %77,8, babaya verilen velayet ise %22,2'dir. Evlilik süresi 5 yıl olan 2 çocuklu ailelerde; anneye verilen velayet %77,4, babaya verilen velayet %22,6'dır.¹⁷ Arıkan, yoksulluk ve boşanma arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, boşanma davası sonuçlandığında annelerin velayet hakkını daha yüksek oranda elde ettikleri, ebeveynlik rolünün çocuğun velayetini almada farklılık yarattığı sonucuna ulaşmıştır.⁹ Özellikle çocuğun yaşının küçük olduğu durumlarda mahkemenin eğilimi velayeti anneye verme yönündedir ve genellikle ebeveynlerin tercihi de bu yöndedir.²⁶

Araştırmamızın velayet konusundaki bulguları ve literatürdeki benzer çalışma sonuçları, velayetin büyük oranda anneler tarafından talep edildiği ve aynı zamanda mahkeme kararları sonucunda da velayetin anneye verildiği yönündedir. Bu durum, toplumlarda kadına ve erkeğe yüklenen cinsiyet rolleri ile açıklanmaya çalışılmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından derlenen zaman kullanımı istatistikleri, ücretsiz ev işini (yemek hazırlama ve çocuk bakımı gibi) gerçekleştiren tarafın ağırlıklı biçimde kadın olduğunu göstermektedir.²⁷ Türkiye'deki kadınlar üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, erkeklere oranla aile değerlerine kadınların daha çok önem verdikleri saptanmıştır.²⁸ Araştırmalar, ülkemizde kadının temel sorumluluklarının başında ev

TABLO 8: Velayetin verildiği tarafın davayı açan tarafa göre karşılaştırılmasına ait ki-kare analizi sonuçları.

Velayet verilen taraf	Kadın		Erkek		Karşılıklı		p
	n	%	n	%	n	%	
Kadına	224	80,9	40	49,4	7	70,0	0,000
Erkeğe	53	19,1	41	50,6	3	30,0	

işi yapmasının geldiğini göstermektedir.^{29,30} Eşler arasındaki geleneksel iş bölümü, başka bir deyişle erkeğin ev dışında, kadının evde çalışması görüşü geleneksel kabul görmeye devam etmektedir.³¹ Tüm bu toplumsal kabuller neticesinde çocuğunu terk eden anne, kültürel rol beklentilerine karşı çıktığından suçlu kabul edilmekte, annelik rolünün esas görevini ve değerlerini yerine getirmede başarısız olduğu için toplum tarafından kınanabilmektedir.³² Toplum tarafından atfedilen cinsiyet rol ve sorumlulukları, bireyler tarafından öğrenilip içselleştirilmektedir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında kadınlar, kendilerine atfedilen annelik rolünün bir gereği olan çocuğa bakım verme konusunda erkeklerle oranla daha etkin olmaktadır. Mahkeme kararlarının velayet sorumluluğunu annenin yerine getirebileceğine dair kanaati böyle bir unsurdan kaynaklanabilmektedir. Ayrıca, kadınların kendilerine biçilen toplumsal rollerle ters düşmemek ve toplum tarafından dışlanmamak için daha çok velayet talebinde bulunuyor olabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmamız kapsamındaki karara bağlanmış boşanma davalarında gerekçeli kararlardaki boşanma nedenleri arasında eşe şiddetin %16,7 oranında olduğu, şiddet uygulayanların %2,9'unun kadın, %92,6'sının erkek olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmada (2011), önemli boşanma nedenleri arasında %11,4'lük bir oranla dayak/kötü muamele yer almaktadır. Arıkan'ın, Ankara'da düşük sosyoekonomik gelir durumundaki boşanmış kadınlar ile yaptığı çalışmada, kadınların %53,4 oranında fiziksel şiddete maruz kaldıkları gösterilmiştir.⁹ Yine aynı şekilde, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014) bulguları kadınların %27'sinin hem fiziksel

hem de cinsel şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir.

Araştırmamız kapsamındaki dosyalarda şiddet iddiasının kadının evlenme yaşına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre, kadının evlenme yaşı arttıkça şiddet iddiasının azaldığı görülmektedir (Tablo 9). Bu bulgu, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan, "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da son 12 aylık dönemde, cinsel şiddetin genç yaşlardaki kadınlar arasında daha yaygın olduğu saptanmıştır. Yaş aralığı 15-24 yıl olan gruptaki kadınlar, yaş aralığı 45-59 yıl olan kadınların yaklaşık üç katı düzeyinde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar.³³

Bu çalışma, Gaziosmanpaşa Adliyesi 1. Aile Mahkemesi'nde 2014 yılında karara bağlanmış 552 boşanma dosyası ile sınırlıdır. Farklı sosyoekonomik özelliklere sahip farklı bölge ve şehirlerde, daha fazla sayıda dosya incelenerek yapılacak çalışmalar örneklemin temsil düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır.

Araştırmamız kapsamındaki boşanma davalarının %74,5'i anlaşmalı boşanma olarak karara bağlanmıştır. Anlaşmalı boşanmalarda çiftlerin mahkemeye sundukları protokollerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ile yapılacak başka araştırmaların, boşanmanın altında yatan gizli kalmış nedenlerin saptanmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Boşanma davalarının çoğunlukla evliliklerin ilk 5 yılında ve daha çok kadınlar tarafından açılmış olduğu, ayrıca boşanma nedeninin çoğunlukla ilgisizlik ve geçimsizlik olduğu göz önüne alındığında, özellikle kadınların evlilik ile ilgili beklentilerini belirleyerek çiftlere ruhsal ve sosyal destek

TABLO 9: Şiddet iddiasının kadının evlenme yaşına göre karşılaştırılmasına ait ki-kare analizi sonuçları.

Şiddet iddiası	Kadının evlenme yaşı								p
	17 yaş altı		18 yaş altı		18-30 yaş		31-47 yaş		
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Var	8	24,2	10	23,8	71	17,1	6	9,8	0,038
Yok	25	75,8	32	76,2	345	82,9	55	90,2	
Toplam	33	100,0	42	100,0	416	100,0	61	100,0	

mekanizmalarının geliştirilmesinin önemli olduğu, bu desteklerin bir parçası olarak çiftlere evlilik öncesinde ve özellikle evliliğin ilk yıllarında olmak üzere ve sonraki yıllarda da birlikte veya bireysel olarak katılabilecekleri eğitim ve danışmanlık programlarının düzenlenmesinin yaşadıkları sorunlara daha bilinçli yaklaşımlarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde,

çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Gözde Kaşıkçı Kaba; **Denetleme/Danışmanlık:** Erdinç Öztürk; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Gözde Kaşıkçı Kaba; **Kaynak Taraması:** Gözde Kaşıkçı Kaba; **Makalenin Yazımı:** Gözde Kaşıkçı Kaba.

KAYNAKLAR

- Doğan C. [Sociological and statistics appraisal of divorce in Turkey]. Sosyoloji Konferansları 1998;(25):59-69.
- Sezal İ. [Development, fragmentation and dispersion in the family]. Aile Nedir? 1. Baskı. Ankara: Başbakanlık Basımevi; 1996. p.59.
- Bohannon P. Bohannon, Paul. The six stations of divorce. Divorce and After. 1st ed. New York: Doubleday; 1970. p.30.
- Gottman JM. What makes some marriages magical and some miserable? Raising the questions. What Predicts Divorce?: The Relationship Between Marital Processes and Marital Outcomes. 1st ed. New York: Psychology Press; 1994. p.28-35.
- Leonard KE, Roberts LJ. Marital aggression, quality, and stability in the first year of marriage: findings from the Buffalo Newlywed Study. In: Bradbury TN, eds. The Developmental Course of Marital Dysfunction. 1st ed. New York: Cambridge University Press; 1998. p.44-73.
- Collange C. Boşanma Salgını. Akten S, çeviri editörü. 2. Baskı. İstanbul: Doruk Yayıncılık; 1996. p.192.
- Wolcott I, Hughes J. Towards understanding the reasons for divorce. Melbourne: Australian Institute of Family Studies; 1999. p.21.
- Medeni Kanun Değişikliği [Turkish Civil Code] Kanun No: 4721. Kabul Tarihi: 22.11.2001. Resmi Gazete Tarihi: 8.12.2001. Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 24607.
- Taylan HH, Daniş Y. [Social change and divorce cases in Turkey]. Mehir Aile Dergisi 2016; 3(1):41-57.
- Bedard K, Deschenes O. Sex preferences, marital dissolution, and the economic status of women. J Hum Resour 2003;40(2):411-34.
- Amato PR. The consequences of divorce for adults and children. J Marriage Fam 2000;62(4):1269-87.
- Özdemir MÇ. [Family and school in the face of social change]. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 2007;5(2):186-98.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. Sayı: 27593. Ankara: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü; 2017.
- Demirkan Yurtkuran S, Ersöz Günindi A, Şen Beder R, Ertekin E, Sezgin Ö, Turğut AM, et al. [Assessment of divorce findings]. Boşanma Nedenleri Araştırması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü; 2009. p.27-109.
- Doğan Ş. [The attitudes towards the reasons for divorce: a study for development of attitude scale towards the factors attracting or preventing the divorce I.] İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 2016;5(4):991-1011.
- Meder M, Gültekin M. [Dispositions of divorce between the 2001-2009 years in Turkey]. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi 2012;(17):149-64.
- İşsever H, Dişçi R. [Evaluation of reasons to divorce in divorce suits took place in İstanbul, in 1999]. Adli Tıp Bülteni 2000;5(3):151-6.
- Yörükoğlu A. [Disintegration of the family: Divorce]. Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. 4. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınevi; 1992. p.103.
- Kır İ, Bülbül Ö. [A sociological research about divorce phenomena in İslâhiye district]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2012;9(2): 99-122.
- Yıldırım N. [Divorce and causes in Turkey]. Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi 2004;(28):59-81.
- Becker GS. A theory of marriage: Part II. J Polit Econ 1981;82(2):11-26.
- Smart C, Neale B. [To constitute childhood after divorce, sociology beginning literature]. Giddens A, editör. Sosyoloji, Başlangıç Okumaları. 1. Baskı. İstanbul: Say Yayınları; 2010. p.184.
- Yörükoğlu A. [Disintegration of the family: Divorce]. Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. 4. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınevi; 1992. p.106.
- Karney BR, Bradbury TN. The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method, and research. Psychol Bull 1995;118(1):3-34.
- Mintz S, Kellogg S. Domestic Revolutions: A Social History of American Family Life. 1st ed. New York: The Free Press; 1988. p.3-12.
- Feyzioğlu S, Kuşçuoğlu C. [Single parent family]. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 2011;7(26):97-110.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Arıkan Ç. Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. 1. Baskı. Ankara: Öncü Ltd; 1996. p.64-5.

28. Bilgin M. [Investigate the effect of university student's values on their dysfunctional attitudes in terms of some variables]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2001;8(8):40-8.
29. Soysal A. [Women entrepreneurs in Turkey: an assessment in the context of difficulties and opportunities]. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 2010;(65-1):83-114.
30. Çelik D, Uysal M. [Evaluation of columns in terms of gender and women's education]. Journal of Faculty of Educational Sciences 2012;(45-1):285-306.
31. Dinç Kahraman S. [Determination of the opinions of women against social gender inequality]. DEUHYO ED 2010;3(1):30-5.
32. Ersoy E. [Woman and man identity in gender culture (example of Malatya)]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2009; 19(2):209-30.
33. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. [Perception of domestic violence: qualitative research results]. Jansen H, Üner S, Kardam F, Tezcan S, Akadlı Ergöçmen B, Türkyılmaz S, et al, editörler. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık; 2009. p.103-65.